

Bilaga 2 Remissvar Rev E – Förslag till lagändringar

Lagförslag – Miljöbalken 6 kap 35 §

Miljökonsekvensbeskrivningen i den specifika miljöbedömningen Tillkommande bestämmelse 4.a

Miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla

1. uppgifter om verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, utformning, omfattning och andra egenskaper som kan ha betydelse för miljöbedömningen,
2. uppgifter om alternativa lösningar för verksamheten eller åtgärden,
3. uppgifter om rådande miljöförhållanden innan verksamheten påbörjas eller åtgärden vidtas och hur de förhållandena förväntas utveckla sig om verksamheten eller åtgärden inte påbörjas eller vidtas,
4. en identifiering, beskrivning och bedömning av de miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser,

Ny bestämmelse

4 a. Miljökonsekvensbedömningen ska i varje enskilt fall på ett lämpligt sätt identifiera, beskriva och bedöma de betydande direkta och indirekta effekterna av ett projekt beträffande materiella tillgångar. (se även miljöbedömningsförordningen 17 §)

5. uppgifter om de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa de negativa miljöeffekterna,
6. uppgifter om de åtgärder som planeras för att undvika att verksamheten eller åtgärden bidrar till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. inte följs, om sådana uppgifter är relevanta med hänsyn till verksamhetens art och omfattning,
7. en icke-teknisk sammanfattning av 1-6, och
8. en redogörelse för de samråd som har skett och vad som kommit fram i samråden.

Lagförslag – Miljöbedömningsförordningen 17 §

Ny bestämmelse p 5

För miljöbedömningen vid en vindkraftsetablering skall en sakägarförteckning upprättas som innehåller uppgift om

- vilka fastigheter i omgivningen som är berörda,

- hur värdet på berörda fastigheter påverkas av etableringen. Bedömningen skall innefatta en uppskattning av fastigheternas värde före etableringen och värdet på fastigheterna efter etableringen.
- vilka fastigheter som kan påfordra inlösen med angivande av föreslaget inlösenbelopp.
- Sakägarställning och rätt till ersättning för ren förmögenhetsskada uppkommer endast om skadan överstiger 0,5 prisbasbelopp (PBB).¹

Lagförslag – Miljöbalken 16 kap 2 §

Tillstånd, godkännande och dispens

Tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, får ges för begränsad tid och får förenas med villkor

Ny bestämmelse

Miljöprövningsdelegationen skall vid prövning av tillstånd till en vindkraftsetablering besluta om vilken ersättning enligt miljöbalken 32 kap 1 § som verksamhetsutövaren skall utge till berörda sakägare.

Miljöprövningsdelegationen skall vid prövning av tillstånd till en vindkraftsetablering besluta huruvida verksamhetsutövaren att skall vara skyldig att lösa viss eller vissa fastigheter enligt bestämmelserna i miljöbalken 32 kap 11 § och vilken inlösenersättning som i så fall skall utgå.

Överklagande, rättegångskostnader och rättsskydd

¹ Miljöbalken 32 kap 1 § innehåller en kvalifikationsgräns – en ren förmögenhetsskada ersätts endast om ”skadan är av någon betydelse”. Vad det innebär är oklart men HD har i något fall kommit till slutsatsen att en skada runt 20 000 kronor ”är av någon betydelse”. Förslagsvis anges i kvalifikationsgränsen relaterad till prisbasbeloppet (PBB) som för 2023 är 52 500 kronor.

Det finns anledning att närmare utreda hur den som anser sig vara berörd sakägare skall kunna föra talan mot miljöprövningsdelegationens beslut att godkänna av exploatören föreslagen MKB innehållande föreslagen sakägarförteckning med angivande av fastighetens värde och uppskattad värdeförändring.

- Hur ska rättegångskostnaderna i denna del fördelas mellan exploatören och sakägaren?
- Vad innefattas i rättsskyddet i en sedvanlig villahemförsäkring?

Processen och fördelning av kostnader för processen

Nuvarande ordning är, som framhållits ovan, inte tillfyllest från ett rättssäkerhetsperspektiv. Emellertid finns inom andra rättsområden juridisk teknik som skulle fungera väl vid en vindkraftsetablering.

Vid lantmäteriförrättningar och anläggningsförrättningar prövas fråga om tillåtlighet och ersättning i en och samma rättegång. Hos lantmäterimyndigheten svarar vardera parten för egna kostnader. Sökanden svarar för den ersättning som ska utgå till lantmäterimyndigheten.

Vid överprövning av lantmäterimyndighetens beslut hos mark-och miljödomstolen gäller att kostnaden fördelas så att kostnader som uppkommit i tillståndsfrågan fördelas enligt huvudregeln i rättegångsbalken 18 kap 8 § - dvs att tappande part svarar för egna och motpartens skäligena kostnader. Kostnader som är hänförliga till ersättningsfrågan utgår från expropriationslagens bestämmelser, vilket innebär att exploatören svarar för egna och motpartens rättegångskostnader i första instans oavsett utgången. Det här är en juridisk teknik som sålunda redan finns och som i väsentliga delar torde vara användbar även vid vindkraftsetableringar.

Ansvarsbegränsning och rättsskydd

En sedvanlig villahemförsäkring innehåller normalt ett rättskydd, som innebär att försäkringstagaren mot en självrisk erhåller ersättning för vissa rättegångskostnader. Ersättningsbeloppet är normalt begränsat till ca 250 000 kronor. För en process grundad på miljöbalken utgår ersättning, såvitt vi känner till, endast om rättegången grundas på bestämmelserna i 32 kap – dvs skadestånd på grund av skada som verksamheten på en fastighet orsakar i sin omgivning och/eller inlösen.

Det förfarande som ett miljötillstånd förutsätter innefattar ett mycket omfattande material med många, ordrika och ibland svårtolkade utredningar. Exploatören och sakägaren kan förväntas ha helt olika ekonomiska förutsättningar att klara de kostnader som är förenade med förfarandet. För exploatörens del kan det dessutom av taktiska skäl finnas anledning att göra kostnadsdrivande utredningar, väsentligen för att avskräcka sakägaren från att driva sin sak – dvs på dagligt juristspråk "att processa ihjäl motparten". För att förebygga detta bör sakägarens kostnadsansvar begränsas, förslagsvis till det belopp som inklusive självrisk kan utgå från sakägarens villahemförsäkring.

Lagförslag

Nedanstående bestämmelser ändras enligt följande varvid ändring/tillägg angivits med fet stil.

21 kap. miljöbalken

Mål i mark- och miljödomstol

1 § Mark och miljödomstol prövar ~~som första instans~~ ... mål om ersättning för miljöskador och inlösen enligt 32 kap miljöbalken etc

Lag (2010:921) om mark- och miljödomstolar

3 § En mark- och miljödomstol handlägger mål och ärenden enligt det som föreskrivs i [miljöbalken](#), [fastighetsbildningslagen \(1970:988\)](#), [plan- och bygglagen \(2010:900\)](#) och annan lag.

2 st. Ett mål eller ärende vid en mark- och miljödomstol inleds genom att

1. en ansökan om stämning eller en annan ansökan till mark- och miljödomstolen, eller
2. en förvaltningsmyndighets eller en kommuns beslut överklagas till mark- och miljödomstolen
3. **en sakägare i ett tillståndsärende vid prövning av en vindkraftsetablering överklagar ett beslut**
- om ersättning för skada enligt miljöbalken 32 kap 1 §

- om beslutat inlösenbelopp vid inlösen enligt miljöbalken 32 kap 11 §
- miljöprövningsdelegationens beslut att verksamhetsutövaren inte är skyldig att lösa in sakägarens fastighet

25 kap miljöbalken

Rättegångskostnader vid domstol m.m.

1 § I mål om utövande av miljöfarlig verksamhet och i ansökningsmål enligt [24 kap. 10 §](#) gäller inte [rättegångsbalken](#) i fråga om rättegångskostnader.

I mål om inlösen enligt 32 kap 11 § gäller expropriationslagens bestämmelser.

I mål om ersättning för skada enligt 32 kap 1 och 3 §§ gäller expropriationslagens bestämmelser för kostnader hänförliga till ersättningsbeloppets storlek. För kostnader som är hänförliga till tillståndsprövningen i övrigt gäller bestämmelserna i rättegångsbalken 18 kap 8 §, dock att sakägarens kostnadsansvar är begränsat till vad som kan utgå från dennes villahemförsäkring med tillägg för självrisk.

32 kap 3 § miljöbalken

3 § Skadestånd enligt detta kapitel betalas för skador genom

1. förorening av vattenområden,
2. förorening av grundvatten,
3. ändring av grundvattennivån,
4. luftförorening,
5. markförorening,
6. buller,
7. skakning, eller
8. annan liknande störning.

Första stycket 1-3 gäller inte skador som har orsakats av verksamhet som bedrivs i enlighet med tillstånd till vattenverksamhet. För sådana skador tillämpas [31 kap.](#)

En skada skall anses ha orsakats genom en störning som avses i [första stycket](#), om det med hänsyn till störningens och skadeverkningarnas art, andra möjliga skadeorsaker samt omständigheterna i övrigt föreligger övervägande sannolikhet för ett sådant orsakssamband.

Vid en vindkraftsetablering skall sakägare ersättas av verksamhetsutövaren med ett belopp som motsvarar den minskning av fastighetsvärdet som etableringen orsakar på den sakägarens fastighet.

32 kap 11 § miljöbalken

Medför en verksamhet som avses i detta kapitel att en fastighet helt eller delvis blir onyttig för ägaren eller att det uppstår synnerligt men vid användningen, ska fastigheten eller fastighetsdelen på ägarens begäran lösas in av den som bedriver verksamheten.

Vid etablering av vindkraft skall en fastighet som är belägen ett vindkraftverk närmare än tio gånger verkets totalhöjd alltid anses vara onyttig för ägaren.

Första stycket tillämpas också, om någon som är ansvarig för avhjälpande enligt [10 kap.](#) vidtar en åtgärd som medför att fastigheten blir helt eller delvis onyttig för ägaren eller att synnerligt men uppkommer vid användningen. Vad som nu har sagts gäller dock inte om ansvaret för avhjälpande vilar även på ägaren.

I fråga om sådan inlösen tillämpas [expropriationslagen \(1972:719\)](#)

Slutsats

Om ovanstående regeländringar genomförs behövs inte den lagstiftning som föreslås i utredningen.

Bilaga 3 Incitamentsutredningen – Övriga synpunkter

Övriga synpunkter

Vinstdelning – Om en ersättning skall utgå bör den grundas på installerad effekt och uppräknas med index. Utredningens förslag är krångligt och förutsätter att en statlig myndighet kontrollerar de uppgifter som vindkraftsbolaget lämnar. Om den kontrollen skall finansieras av skattekollektivet eller av vindindustrin är oklart. För det fall kontrollen visar att vindkraftsbolaget lämnat oriktiga uppgifter saknas sanktion. Det förslag som utredningen lämnar öppnar för olika tolkningsmöjligheter och i praktiken rent fusk.

Finansieringsvillkor – Utredningens förslag att kommunen får förena sitt beslut om att tillstyrka tillstånd för en vindkraftspark med ett finansieringsvillkor som innebär att tillståndshavaren varje år ska finansiera lokalsamhällets utveckling med en viss andel av parkens intäkter, fyller inte någon funktion i det fall berörda sakägare erhåller ersättning för den förmögenhetsskada som vindkraftsetableringen orsakar.

Retroaktivitet – Bestämmelsen i miljöbalken 24 kap 1 § om tillståndsbeslutets rättskraft ”gäller tillståndet mot alla, vad avser frågor som har prövats i domen eller beslutet”. Det innebär i praktiken att tillståndsbeslutet som sådant inte kan ändras i efterhand.

Bestämmelsen hindrar emellertid inte tillämpning av miljöbalken 32 kap. För det fall bestämmelserna i 32 kap 1,3, samt 11§§ ändras på det sätt som anges ovan finns inget som hindrar att dessa bestämmelser tillämpas även på fastigheter som skadats av redan utförda vindkraftsanläggningar.

Förteckning över verksamhetsutövare – I utredningen påstås att det i allmänhet inte är några svårigheter att få klarlagt vem som är ägare och ansvarig för en vindkraftsanläggning. Det är såvitt vi känner till inte korrekt. En vindkraftsanläggning kan fritt överlåtas. Någon registrering av ny ägare sker inte och någon prövning av ny ägares lämplighet sker inte. Det här kan föranleda stora problem i de fall tillsynen brister eller akuta olägenheter uppstår. Det bör därför tillskapas ett offentligt register där varje vindkraftsanläggning anges med uppgift om de villkor som gäller för tillståndet och vem som äger, alternativt ansvarar för att villkoren efterlevs, vilken myndighet som svarar för tillsynen.

Fastighetsvärdering – Utredningen anför som ett motiv för ”vinstdelning” att en ordning som bygger på ersättning för skada kommer att föranleda krånglig fastighetsvärdering med missnöjda sakägare som följd. Det här är en farhåga som inte behöver besannas.

Fastighetsvärdering är idag en erkänd vetenskap som i olika sammanhang prövats och som utövas av auktoriserade värderingsmän. All fastighetsvärdering innehåller komplexa moment men det torde inte vara svårare att värdera värdeminskningen på en fastighet i ett vindkraftsområde än att värdera fastigheter i samband med förlängning av nyttjanderätter, tex vid omreglering av tomträttsavgäld, vid förlängning av arrende- och hyresupplåtelser, vid överlåtelse av fast egendom etc. För det fall det föreligger tveksamhet på denna punkt kan sakkunniga med säkerhet lämna förslag på lämplig modell. Erfarenhetsmässigt är det så att när en myndighet eller en domstol fastställer ett belopp, t ex en avgäldshöjning grundad på ett markvärde, där bägge parter haft möjlighet att redogöra för sina ståndpunkter, kommer bägge parter att acceptera det beslutet. Det grundläggande är att beslutet tillkommit efter en opartisk och rättvis rättegång.

En ordning som innebär att exploatören förpliktas att lösa in fastigheter i vindkraftens omedelbara närhet, där avsikten är att dessa ska säljas vidare på den öppna marknaden, kommer dessutom att tämligen snart att på ren marknadsbasis, med relevanta försäljningar att visa hur värdet på näraliggande fastigheter påverkas av etableringen.

Tillsyn – En starkt bidragande orsak till att kommuner inte tillstyrker en vindkraftsetablering torde hänga samman med de lokala problem som en driftsatt gruppstation kan orsaka. Vilka dessa problem är och hur de ska hanteras är för kommunen oklart och utan tydliga riktlinjer. Vad som behövs är

dels en handbok som beskriver problembilden och hur problemen skall hanteras,

dels en taxa som gör det möjligt för kommunen att utöva en effektiv tillsyn.

Nuvarande ordning med t ex beräkning/mätning av buller illustrerar problemet. I praktiken finns tre olika modeller för beräkning av buller med olika gränsvärden för buller utomhus och buller inomhus. Hur bullermätning i fält ska gå till är oklart, samma sak gäller för bullermätning i bostad inomhus. Ljudberäkning, krävs enligt rättspraxis, endast under, för prospektörerna, idealiska förhållanden, nämligen torr luft och hög markabsorption i

terrängen, sommartid. Hur det bullrar vintertid vid frusen barmark vet man inget om. Enligt de villkor som vanligtvis gäller för miljötillståndet skall fältmätning inte genomföras förrän tidigast ett par år från det att samtliga vindkraftverk i anläggningen driftsatts, vilket kan medföra att fältmätning i praktiken är utesluten som underlag för tillsynsbeslut. Det är en underdrift att påstå att vindindustrin missbrukat detta förhållande. Ett beklämmande exempel ger det mål som avsåg gruppstationen vid Brahehus. Från det att klagomål framfördes från närboende tog det närmare tio år innan mark-och miljödomstolen avskrev ärendet från vidare handläggning med motiveringen att tillsynsansvaret övergått från länsstyrelsen till kommunen. Några åtgärder för att komma tillrätta med bullerproblemet hade då inte vidtagits. (Växjö tingsrätt dom 2020-12-13 mål nr M 143-19).